

Vuoden 2023 talousarvion muutos

KH 25.09.2023 § 359
3610/02.02.00.00/2022

Kaupungin talouden on ennakoitu heikentyvän voimakkaasti vuodesta 2024 alkaen sote-uudistukseen liittyvien kuntataloutta väliaikaisesti parantavien vaikutusten poistuessa. Talouden seuranta on tiivistetty vuoden 2023 aikana. Lisäksi talousarviossa on asetettu tavoitteeksi, että talouden sopeutustoimenpiteet käynnistetään vuoden 2023 aikana siten, että vuoden 2023 talousarvioon ei tehdä lisätalousarvioita, jotka kasvattavat kokonaisuutena kaupungin nettomenoja. Käytännössä, mikäli käyttötalouden toimintakate uhkaa ylittyä, tulee välittömästi käynnistää toimenpiteet, joilla varmistetaan talousarviossa pysyminen. Tämän tavoitteena on ollut varmistaa se, että kaupungin talouden vuosien 2024-2026 sopeutustarve ei kasva jo ennakoidusta varsin mittavasta sopeutustarpeesta

Vuoden 2023 talousarvion toteutumista koskevat ennusteet ovat osoittaneet, että käyttötalouteen kohdistuu ylityspaineita. Suurimmat ylityspaineet kohdistuvat hyvinvoinnin toimialalle. Lisäksi kaupunkiympäristön toimialalla Tilakeskuksen sekä rakennus- ja ympäristölautakunnan kohdistuu muutospainetta ja työllisyyspalvelujen talousarvion toteutumisessa on epävarmuutta. Myyntivoittotavoite tulee myös jäämään arvioidusta rakentamisen hiljentymisen myötä. Osaltaan käyttötalouden ylityspaineita on aiheuttanut talousarvioon nähden korkeammat palkankorotukset sekä kesäkuussa kuntatyöntekijöille maksettu kertaerä. Nämä perustuivat kunta-alan virka- ja työehtosopimuksiin sisältyneeseen ns. perälautatarkasteluun, jossa kuntapuolen korotukset sidottiin verrokkialojen työehtosopimusten korotuksiin. Korotusten suuruus ei ollut talousarviota valmisteltaessa tiedossa.

Talousarviomääräysten mukaisesti toimenpiteitä talousarviossa pysymiseksi on tehty, mutta talousarvioon kohdistuu edelleen ylityspaineita. Tältä osin talousarviossa asetettu tavoite välttää nettomenoja ja tulevien vuosien sopeutustarvetta lisääviä muutoksia ei ole toteutumassa. Kokonaisuutena kuluvan vuoden tulos on kuitenkin toteutumassa lähellä talousarviota, koska verorahoituksen taso on toteutumassa arvioitua korkeampana. Lisäksi erät muut erät tukevat talousarviotavoitteiden toteutumista kokonaisuutena.

Käyttötalouden talousarviopohjan arviointi on tässä vaiheessa tarkoituksenmukaista tulevien vuosien talousarviovalmistelun pohjaksi. Koska talouteen kohdistuu kuitenkin merkittävä noin 20 milj. euron sopeutustarve, toimenpiteitä nettomenojen tason alentamiseksi tulee kuitenkin edelleen jatkaa myös vuoden 2023 osalta. Mikäli nettomenojen tasoa voidaan jo kuluvana vuonna alentaa ennustetusta, pienentää se osaltaan myös tulevien vuosien toimenpiteiden tarvetta.

Peruskaupunki

Käyttötalous

Yleishallinnon talousarvio on toteutumassa kokonaisuutena muilta osin ennakoidun mukaisesti, mutta myyntivoittotavoite 2 milj. euroa ei toteudu rakentamisen hiljentymisen johdosta kuluvan vuoden osalta. Myyntivoittotavoitetta on tarpeen alentaa 1 milj. eurolla.

Konsernipalveluiden talous on toteutumassa kokonaisuutena muilta osin talousarvion mukaisena, mutta ns. perälautasopimukseen sisältyvät palkankorotukset ja kertaerä aiheuttavat tulosalueelle noin 40 000 euron ylimääräisen kulun talousarvioon nähden, mikä on tarpeen huomioida talousarviomuutoksessa. Lisäksi tulosalueelta siirretään kuluvan vuoden osalta 20 000 euroa elinvoiman tulosalueelle.

Työllisyyspalveluiden talousarvion toteutumiseen liittyy epävarmuutta työmarkkinatukilaskun kehityksen johdosta. On kuitenkin mahdollista, että tulosalueen muiden vastuualueiden menot toteutuvat talousarviossa arvioitua pienempinä, mikä kattaisi ylityspainetta. Tässä vaiheessa tulosalueen talousarvioon ei esitetä muutosta, mutta tulosalueen talouteen kohdistuu ylityspaine.

Hyvinvoinnin toimialan talousarvio on ylittymässä kokonaisuutena runsaat 5 milj. euroa talousarvioon nähden. Tästä talousarvioon nähden ylimääräisten palkankorotusten sekä kertaerän osuus on 1,7 milj. euroa. Lisäksi toimialan talousarvion hyväksymisen jälkeen vuokramuutosten vaikutus on tarkentunut, mikä lisäsi toimialan vuokramenojen muutosta talousarvioon nähden runsaalla 0,7 milj. eurolla (ns. teknisenä muutoksena huomioitava). Ylityksestä osa aiheutuu myös toiminnoista, joihin kaupunki saa takautuvasti valtionosuuksia.

Osallisuus- ja vetovoimalautakunnan talousarviota tarkistetaan kuluvaan vuoden osalta 0,036 milj. eurolla. Kyse on teknisluontoisesta kertaluontoisesta muutoksesta, jossa aiemmilta vuosilta käyttämättä jäänyttä Leader-rahaa kohdistetaan maaseutuohjelmassa hyväksytyn tavoitteen mukaisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuviin, osallistuvan budjetoinnin toimenpiteisiin.

Kasvatus- ja koulutuslautakunnan talouden muutostarve perustuu toimielimen osavuositarkistukseen sekä elokuun kuukausiraporttiin. Talousarvion ylityspaine on kokonaisuutena 4,2 milj. euroa. Tästä talous- ja hallintopalveluissa kohdistuu 0,07 milj. euroa (palkankorotukset ja muut ennakoidut menot, mm. sivistys- ja hyvinvointijohtajan rekrytointikulut). Hyvinvoinnin edistämisen palveluissa on ylityspainetta noin 0,75 milj. euroa, josta ennakoiduttujen palkankorotusten vaikutus on 0,3 milj. euroa. Lisäksi oppimisen tuen kustannuksiin kohdistuu 0,45 milj. euron muutostarve. Osa kuluista korvataan kaupungille takautuvasti.

Koulutuspalveluissa muutostarve on kokonaisuutena 1,7 milj. euroa. Tästä vuokrien tarkistusten vaikutus on 0,5 milj. euroa ja talousarvioon nähden ylimääräisten palkankorotusten sekä kertaerän vaikutus 0,5 milj. euroa. Lisäksi monikielisten opetus (kieku) on toteutunut arvioitua laajempaan oppilasmäärämuutosten johdosta, mikä on nostanut nettomenoja 0,5 milj. eurolla arvioituun nähden. Muutos kompensoidaan kaupungille valtionosuuksissa takautuvasti. Lisäksi tulosalueella koulukuljetusten menojen arvioidaan toteutuvan 0,2 milj. euroa talousarviota korkeampina.

Varhaiskasvatuksessa muutostarve on 1,7 milj. euroa, josta palkankorosten ja kertaerän osuus selittää 0,6 milj. euroa ja vuokrien tarkistus 0,1 milj. euroa. Talous on toteutuksessa arvioitua suurempaan yksityisen varhaiskasvatuksen (0,4 milj. euroa) ja kotihoidontuen (0,3 milj. euroa) osalta, lisäksi omien päiväkotien nettomenot toteutuvat ennakoitua suurempaan.

Kulttuuri- ja liikuntalautakunta talouden muutostarve perustuu toimielimen osavuositarkistukseen sekä elokuun kuukausiraporttiin. Talousarvion ylityspaine on kokonaisuutena 1,0 milj. euroa. Kulttuuripalveluiden muutostarve 0,35 milj. euroa perustuu talousarviossa ennakoiduttuihin palkankorotuksiin sekä kertaerään sekä vuokrien teknisluontoisiin tarkistuksiin. Muilta osin talous toteutuu kokonaisuutena talousarvion mukaisena. Liikuntapalveluissa ylityspaine on 0,65 milj. euroa. Tulosalueen vuoden 2023 talousarvion pohjana ollut vuoden 2022 talousarvio ylittyi 0,45 milj. euroa, mikä aiheutti myös vuoden 2023 talousarvion toteutumiseen painetta ja selittää suurelta osin talousarvion ylittymisen. Lisäksi mm. yleinen kustannusten nousu on aiheuttanut muutostarvetta tulosalueen talousarvioon.

Rakennus- ja ympäristölautakunta on käsitellyt 16.8.2023 § 42 osavuositarkistuksen yhteydessä talousarviomuutostarvetta. Rakentamisen hiljenemisen myötä rakennusvalvonnan tulokertymä jää arvioidusta 0,17 milj. euroa. Kaupunkirakennelautakunta on 19.9.2023 § 118 esittänyt muutostarpeen katettavaksi kaupunkirakennepalveluiden tulosalueilta. Muutoksessa on huomioitu myös eräitä muita tulosalueiden välisiä muutoksia: seudullisen joukkoliikenteen

ennuste, yhdyskuntatekniikan kustannusten nousu liikenneväylien hoidon osalta, maanvuokratulojen toteutuma sekä katujen uudelleenpäälystysten muutos.

Kaupunkirakennelautakunnan talousarviomuutoksessa on esitetty myös Tilakeskuksen tulostavoitetta koskeva muutos. Tilakeskuksen tulos on toteutumassa arvioidun mukaisesti, mutta Reijolan koulun ja päiväkotien investointien aikataulun tarkentumisen myötä tulee nykyisiin rakennuksiin tehtäväksi kertaluontoinen arvonalennus siten, että rakennusten tasearvot nollautuvat normaaleilla poistoilla käyttöajan päättyessä. Kertaluontoisen arvonalennuksen suuruus on noin 1,048 milj. euroa. Tilakeskuksen tulostavoitetta on tarpeen muuttaa vastaavasti 2,92 milj. eurosta 1,872 milj. euroon. Tulostavoitteen muutoksessa on tarkistettu toimintatuottojen ja -menojen muutos sekä suunnitelman mukaisten poistojen arvio.

Investointiosa

Kasvatus- ja koulutuslautakunta on esittänyt 29.8.2023 § 67 muutosta vuoden 2023 investointiosaan. Karsikon koulun vuodelle 2022 varatusta investoinneista osa siirtyi vuoden 2023 puolelle. Vuodelta 2022 toteutumatta jäänyt osa esitetään siirrettäväksi vuodelle 2023 (yhteensä 0,11 milj. euroa).

Kulttuuri- ja liikuntalautakunta on esittänyt 30.8.2023 § 57 eräitä muutoksia vuoden 2023 investointiosaan. Liikuntapalveluiden vuoden 2023 talousarvion investointiosassa oli varauduttu jäähallin kalustohankintoihin (0,232 milj. euroa), jotka siirtyvät hankkeen toteutusaikataulun muutoksen myötä kokonaan vuodelle 2024. Museoiden kokoelmakeskuksen varustaminen oli suunniteltu toteutettavaksi vuonna 2024, mutta kalustaminen aloitetaan jo tämän vuoden puolella trukin hankinnalla. Lisäksi vuodelta 2022 jäi kesken Karsikon kirjaston kalustaminen sekä Konservatorion kalustaminen ja siten nämä kohdistuvat vuoden 2023 investointimenoksi. Kulttuuripalveluiden vuoden 2023 talousarvion investointiosaa on tarpeen tarkistaa 0,064 milj. eurolla.

Tuloslaskelma

Verotulojen kertymä on ollut koko maan tasolla syksyllä 2022 arvioitua parempaa. Verotulojen kertymäarvioita voidaan nostaa kunnallis-, kiinteistö- ja yhteisöverokertymän osalta. Kunnallisveroja arvioidaan tässä vaiheessa kertyvän yhteensä 119 milj. euroa, kun talousarviossa kertymäksi arvioitiin 116 milj. euroa. Loppuvuoden tilityksiin liittyy kuitenkin edelleen epävarmuutta paitsi yleisen kehityksen, myös vuoden 2022 valmistuvan verotuksen perusteella tehtävien oikaisujen johdosta. Ennakotietojen mukaan Joensuun kehitys on ollut koko maata heikompaa, mikä merkitsisi kaupungin jako-osuuden pienentymistä.

Yhteisöveroja arvioidaan kertyvän 1 milj. euroa talousarviossa arvioitua enemmän. Yhteisöveron arvio on heikentynyt loppukesän aikana, mikä aiheuttaa loppuvuoden toteutumiin epävarmuutta. Kiinteistöverokertymä on noussut kiinteistöjen verotusarvojen muutosten myötä ja arviota voidaan nostaa 1,2 milj. eurolla. Kokonaisuutena veroja kertyisi 5,2 milj. euroa, mikäli loppuvuoden tilitykset kehittyvät ennakoidusti.

Valtionosuuksia arvioidaan kertyvän päätösten mukaisesti 56 milj. euroa. Talousarvion mukaista arviota voidaan nostaa 0,6 milj. eurolla. On mahdollista, että valtionosuuksien määrään tulee vielä loppuvuodesta vähäisiä muutoksia.

Rahoitustuotoissa muita rahoitustuottoja on kertymässä talousarviossa arvioitua enemmän vuodelle 2023 kohdistuvien ennakoitua suurempien osinkotulojen johdosta. Talousarvion arviota voidaan nostaa kuluvan vuoden osalta 0,75 milj. euroa. Myös korkotuloja kertynee arvioitua enemmän korkotason nousun myötä ja arviota voidaan tarkistaa 0,35 milj. eurolla. Korkomenoissa on riski ylittymisen osalta, mutta loppuvuoden osalta on vielä epävarmuutta mm. pitkäaikaisen lainan nostoajankohdan osalta, joten arviota ei tässä vaiheessa kuitenkaan muuteta.

Suunnitelman mukaisten poistojen arviota on tarkennettu suhteessa kuluvan vuoden toteutuihin investointeihin. Tässä vaiheessa näyttää, että poistot ovat

toteutumassa hieman arvioitua pienempinä, joten poistoarviota voidaan pienentää 0,3 milj. eurolla. Tilakeskuksen poistoarvio nousee, mutta muiden tulosalueiden poistoarvio pienenee.

Kaupunkirakennelautakunnan aiemmin tässä pykälässä esillä ollut esitys Tilakeskuksen tulostavoitteen heikentämisestä vaikuttaa tuloslaskelman arvonalentumisten riville, jota on tarpeen nostaa 1,048 milj. eurolla.

Rahoituslaskelma

Käyttötalousosan ja investointiosan muutokset vaikuttavat rahoituslaskelman eriin (vuosikate ja investointimenot, rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien luovutustuotot).

Taloudelliset ja määrälliset tavoitteet

Talousarvion määrärahoja koskevien muutosten yhteydessä on arvioitava myös toiminnallisten sekä taloudellisten ja määrällisten tavoitteiden toteutumista. Edellä esitetyistä euromääräisistä muutoksista aiheutuu muutostarpeita talousarviossa asetettuihin taloudellisiin ja määrällisiin tavoitteisiin. Muutokset on huomioitu pykälän liitteissä olevissa taulukoissa. Toiminnallisiin tavoitteisiin ei ole esitetty muutoksia.

Rahastot ja Joensuun Vesi -liikelaitos

Rahastojen markkina-arvojen kehitys on ollut alkuvuodesta myönteinen ja tilikauden tulos oli elokuun lopussa 2,9 milj. euroa. Talousarvion mukainen tulostavoite on 2,3 milj. euroa. Tulos voi heiketä loppuvuonna, mikäli markkina-arvot alenevat loppuvuodesta. Tässä vaiheessa rahastojen tulostavoitetta ei esitetä muutettavaksi, mutta on mahdollista, että tulos on talousarviossa arvioitua parempi, jos loppuvuoden kehitys on myönteinen. Talousarviomuutoksessa esitetään huomioitavaksi arvioitu siirto rahaston pääomaan. Rahaston sääntöjen mukaan rahaston pääomaa kartutetaan tilikauden tuloksen mahdollistamissa rajoissa lisäämällä siihen kunkin vuoden aloittavan taseen mukaiselle pääomalle laskettu rakennuskustannusindeksin suhteellista muutosta (marraskuu 2022-marraskuu 2023) vastaava tuotto. Siirron suuruudeksi arvioidaan 1 milj. euroa. Siirto tarkentuu tilinpäätöksen yhteydessä.

Joensuun Vesi -liikelaitoksen tulostavoitteeksi on asetettu 2,3 milj. euroa. Koska vuoden 2023 tilikauden tulos tulee kaupungin osalta olemaan ylijäämäinen sote-uudistukseen liittyvien väliaikaisten kaupungin taloutta parantavien vaikutusten johdosta, on vuoden 2023 tilinpäätöksessä mahdollista tehdä investointivarauksia. Joensuun Veden tulevat investointipaineet huomioiden esitetään varauduttavaksi, että vuoden 2023 tilinpäätöksessä tehtäisiin investointivarausta liikelaitoksen tuleviin investointeihin. Varauksesta päätetään tilinpäätöksen tuloksen käsittelyn yhteydessä.

Yhteenveto

Edellä esitetyistä muutoksista seuraa, että kaupungin vuoden 2023 tilikauden ylijäämä on 10,9 milj. euroa. Alkuperäinen talousarvio on 13,9 milj. euroa ylijäämäinen. Talousarviomuutoksen ero alkuperäiseen talousarvioon aiheutuu arvioiduista tuloksenkäsittelyeristä – rahaston säännön mukaisesta rahastosiirrosta sekä varautumisesta Joensuun Veden investointivaraukseen.

Muutokset huomioivat peruskaupungin käyttötalous- ja investointiosa sekä peruskaupungin ja ulkoinen tulos- ja rahoituslaskelma on esitetty pykälän liitteenä. Pykälän liitteenä on lisäksi esitys taloudellisten ja määrällisten sekä toiminnallisten tavoitteiden muutokseksi.

Valmistelija: talousjohtaja

Kaupunginjohtajan sijaisen päätösehdotus:

Kaupunginhallitus ehdottaa, että kaupunginvaltuusto päättää

muuttaa peruskaupungin käyttötalousosaa ja investointiosaa liitteiden mukaisesti,

hyväksyä Tilakeskuksen uudeksi tulostavoitteeksi 1 872 000 euroa,

muuttaa peruskaupungin ja ulkoista tulos- ja rahoituslaskelmaa liitteiden mukaisesti

hyväksyä muutokset taloudellisiin ja määrällisiin tavoitteisiin liitteiden mukaisesti sekä

kehottaa toimialoja jatkamaan toimenpiteitä vuoden 2023 nettomenojen alentamiseksi ja talouden sopeutustarpeen pienentämiseksi.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Talousjohtaja Satu Huikuri oli kokouksessa asiantuntijana asian käsittelyn aikana.